

Çok Anlamlılık

Sözcüğün anlam genişlemesi yoluyla farklı anlamlarda kullanılmasına **çok anlamlılık** denir.

Örnek:

“Atmak” sözcüğünün farklı cümlelerde kazandığı anlamlar:

1. Topu kaleciye attı. (Bir şeyi bir yöne fırlatmak)
2. Yemeğe biraz tuz at. (Eklemek, koymak)
3. Çocuğu odadan attılar. (Uzaklaştırmak)
4. Adamı işinden atmışlar. (İlişigini kesmek)
5. Bizi de kasabaya atar mısınız? (Bir yerden bir yere taşıyla götürmek)
6. Kalbi hızlı hızlı atıyor. (Kalp, nabız vurmak)
7. Sırtına bir şal attı. (Örtmek)
8. Kazağın rengi atmış. (Etkisini, canlılığını yitirmek)

Gerçek (Temel) Anlam

Bir sözcüğün söylendiğinde akla gelen ilk anlamına **gerçek anlam** denir. Sözcüklerin gerçek anlamları aynı zamanda sözlükteki ilk anlamlarıdır.

Örnek: “Zavallı kuşun kanadı kırılmış.” cümlesinde “kanat” sözcüğü “kuşların uçuşmasını sağlayan organ” anlamında kullanılmıştır. Yani “kanat” sözcüğü bu cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.

- Hava o kadar soğuk ki sular donmuş. (Gerçek anlam)

Mecaz Anlam

Bir sözcüğün cümle içinde gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama **mecaz anlam** denir. Sözcükler cümle içerisinde mecaz anlam kazanır.

Örnek: “Mektubu okuduğumda hayallerim yıkıldı.” cümlesinde “yıklmak” sözcüğü “hayallerin yok olması” anlamında kullanılmıştır. Yani bu cümlede “yıklmak” mecaz anlamlıdır.

- Sözleriyle kalbimi kırdı, artık onu affetmem. (Mecaz anlam)

1. Aşağıdakilerin hangisinde “dayanmak” sözcüğü cümlede kazandığı anlamla doğru eşleştirilmiştir?

A)	Bunca derde sıkıntıya çocukları için dayandı.	Bir yere yaslanmak
B)	Bu eski ocak bugüne kadar dayandı.	Kullanımı uzun sürmek
C)	Yaşlı adam ağaca dayanmış.	Birinden güç almak
D)	Bu işe girerken babasının gücüne dayandı.	Katlanmak, tahammül etmek

2. Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne hâlden anlayan bulunur.

“Gün” sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde bu şiirdeki anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Bu özel günde bütün dostlarımız yanımızda.
- B) Derslerini günü gününe çalışmalısın.
- C) Gün doğdu, her yer aydınlandı.
- D) Üç gün sonra teyzemin yanındayım.

3. “Düşmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Metin merdivenden düşüp yaralanmış.
- B) En sevdiğim bardağım elimden düştü, kırıldı.
- C) Sen bu aralar bu işin üstüne çok düştün.
- D) Yol o kadar kötüydü ki neredeyse düşecektim.

4. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Aldığım hediye parlak bir kâğıtla kapladım.
- B) Bu kavanoz iki kilo bal alır.
- C) Herkesin bakışları üzerimde toplanmıştı.
- D) Hastalığa tutulduğunda fabrikada çalışıyordu.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen altı sözcük mecaz anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) Bu kadar büyük sorumluluğu taşımak ona göre değil.
- B) Günlerdir başım ağrıdığı için doktora gittim.
- C) Yine başına ne çoraplar ördün?
- D) Konuya biraz daha eğilirse çözüm bulabiliriz.

Yan Anlam (Yakıştırma)

Bir sözcüğün gerçek anlamına bağlı olarak kazandığı yeni anlama **yan anlam** denir. Yan anlam kazanan sözcük, gerçek anlamına genellikle biçimsel ya da işlevsel olarak benzer. Yan anlamlı sözcükler hiçbir zaman gerçek anlamlarından tamamen uzaklaşmaz.

- Bir sözcüğün tek bir gerçek anlamı varken birden çok yan anlamı olabilir.

Örnek: Ceren'in kolu kırılmış. (Gerçek anlam)
Fizik pek çok farklı kola ayrılır. (Yan anlam)
Makinenin kolunu aşağı indirdi. (Yan anlam)

6. **Sevda:** Salondaki çiçeği haftada iki kez sulamalısın.
Eren: Bu kalemi bana Zuhal hediye etti.
Buket: Bardağın ağzı kırılmış, hemen çöpe atalım.
Mert: Mustafa kapıyı hızlıca açıp içeri girdi.

Hangi öğrencinin kurduğu cümlede yan anlamlı bir sözcük vardır?

- A) Sevda   B) Eren
C) Buket   D) Mert
7. **Aşağıdaki tabloda altı çizili sözcüklerden hangisinin anlam özelliği yanlış işaretlenmiştir?**

Cümleler	Gerçek Anlam	Yan Anlam	Mecaz Anlam
A) Pencerelerin tümünü <u>açtık</u> .	✓		
B) Nehir <u>yatağında</u> bor madeni varmış.		✓	
C) Eserin <u>kuru</u> anlatımı çok eleştiri aldı.			✓
D) Kitabın <u>yaprakları</u> solmuştu.	✓		

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük yan anlamıyla kullanılmıştır?**

- A) Mutluluğun anahtarı sabırdır.
B) Öğlen tuttuğumuz balıklar hâlâ canlıydı.
C) Doktoru beklerken yine ortalığı karıştırdı.
D) Çok sevdiğim kazağımın kolu söküldü.

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, spor veya meslek dalıyla ilgili bir kavramı karşılayan sözcüklere **terim** denir.

Örnek: “Bir üçgenin iç açıları toplamı 180°dir.” cümlesinde “üçgen” ve “açı” sözcükleri matematik alanında kullanılan birer terimdir.

- Sözcükler cümledeki kullanılışlarına göre farklı anlamlarda kullanılabilir.
- Oyun iki perdeden oluşuyordu. (Terim anlam)
- Akşam olunca perdeleri sıkı sıkıya örterdik. (Gerçek anlam)
- Bu olayın perde arkasını mutlaka öğrenmeliyiz. (Mecaz anlam)

9. 1. Marmara Bölgesi fay hattında bulunuyor.
2. Hazal'ın sarı dalgalı saçları vardı.
3. Necati kapıyı zorladı ama bir türlü açamadı.
4. Elektrik akımı çok güçlü bir enerjiye sahiptir.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde geçen altı çizili sözcükler terim anlamlıdır?

- A) 1 ve 2   B) 1 ve 4
C) 2 ve 3   D) 3 ve 4

10. Profesör Kerem, sabah erkenden laboratuvarına
gitti. Yeni bir araştırmaya başlayacağı için çok heyecanlıydı. Hemen mikroskopunun başına geçti. İnceleyeceği organizmayı tüpten çıkardı.

Yukarıdaki numaralandırılmış sözcüklerden hangisi terim anlamlı değildir?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4

11. • Çuval ağızına kadar pirinçe doluydu.
• Kazakları yüksek sıcaklıkta yıkamamalısın.
• İhlamurun sakinleştirici etkisi vardır.
• Pek çok balık türünün nesli tükeniyor.

Yukarıdaki cümlelerde geçen numaralanmış sözcüklerden hangisi terim anlamlıdır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4